

ТЕХНІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЕМСТВ: РЕТРОСПЕКТИВА, СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ВІДНОВЛЕННЯ

М. Г. Вергун, к.е. н.

Постановка проблеми. Активну частину основних фондів (машино-тракторний парк, автомобільний транспорт та обладнання) на ряду із земельними та трудовими ресурсами відносять до виробничого потенціалу сільського господарства. Від їх потужності та стану залежить рівень енергоозброєності та продуктивності праці сільськогосподарських товаровиробників.

Проте стан технічних ресурсів сільськогосподарських підприємств не відповідає вимогам сучасного аграрного виробництва. 85–90 % наявних технічних засобів у господарствах відпрацювали свій нормативний ресурс. Через зношеність та технічну несправність до 25 %, вони не використовуються [5, с.265].

Аналіз останніх досліджень і постановка завдання. Вивченням проблеми основних засобів сільського господарства займалися вітчизняні вчені: І. І. Лукінов, Г. М. Підлісецький, П. А. Денисенко, М. І. Пугачов, В. І. Котелянець, О. В. Олійник та інші. Проте для стабілізації розвитку сільськогосподарських підприємств у процесі реформування галузі вимагається науковий моніторинг (супровід). Отож мається на увазі дослідити ретроспективу, сучасний стан та тенденції відновлення технічного потенціалу сільгоспідприємств Житомирщини.

Об'єкт та методика дослідження. Об'єктом дослідження є наявний технічний потенціал сільгоспідприємств, його стан та тенденції відновлення. У процесі вивчення використовувалися такі методи досліджень: економіко-статистичний, монографічний, аналізу і синтезу, абстрактно-логічний.

Виклад основного матеріалу. Станом на 1 липня 2011 року в Житомирській області нараховувалося 1300 діючих сільськогосподарських підприємств, які за організаційно правовими формами господарювання розподіляються на:

- господарські товариства – 272;
- приватні підприємства – 195;
- виробничі кооперативи – 30;
- фермерські господарства – 746;
- державні підприємства – 6;
- інші – 51.

Крім цього сільськогосподарську діяльність в області здійснюють господарства населення як з метою самозабезпечення продуктами харчування, так і з метою виробництва товарної сільськогосподарської продукції.

У багатокладній економіці товаровиробники різних організаційно-правових форм господарювання знаходять свою нішу. Проте особисті селянські господарства, враховуючи демографічну ситуацію на селі та світовий досвід розвитку аграрного сектору, не можуть бути конкурентоздатними [5, с.18]. У віддаленій перспективі роль і значення господарств населення в сфері сільськогосподарського виробництва не зростатиме.

Втрата домінуючої ролі сільськогосподарських підприємств у виробництві продукції і зміщенню його центру тяжіння до господарств населення відбулося ще й тому, що перші з року в рік втрачали, надбаний за часів планової економіки, потужний технічний потенціал.

Технічний потенціал господарств населення малопотужний. Здебільшого в подвір'ї та на присадибній ділянці використовується ручна праця, живе тягло або ручна косарка, мотоблок, міні-трактор з простими знаряддями.

До 90-х років минулого століття на озброєння сільськогосподарських товаровиробників у плановому порядку надходили технічні ресурси – силові та робочі

машини, автотранспортні та навантажувальні засоби, технологічне устаткування для механізації трудомістких процесів на тваринницьких фермах. І хоч поставки техніки не в повній мірі задовольняли технологічну потребу колгоспів і радгоспів (державні планові органи встановлювали ліміти технічних і матеріальних ресурсів за роками п'ятирічок), проте їх обсяги за кількістю та потужністю машин за якістю, з розвитком технічного прогресу зростали.

До села надходили трактори К-700, К-701, Т-150, Т-150К, ДТ-75, МТЗ-80, МТЗ-82; зернозбиральні комбайни Колос-6, Дон-1500; бурякозбиральні комплекси КС-6, РКС-6 та БМ-6; автомобілі ЗИЛ-ММЗ-554М, КАМАЗ-55102; причепа та напівпричепа ПТС-6А, ПТС-9, ПТС-12, ПС-45, ПТС-Ф-60; навантажувачі Т-156, ПФП-1,2, ПГБ-1, «Карпатець-1020М», СПС-4,2 та інші високопродуктивні на той період машини.

Всі тваринницькі комплекси та ферми були електрифіковані. Рівень комплексної механізації (напування, роздача кормів, доїння, прибирання гною) був доведений до 75%.

З реформуванням планової економіки до ринкового середовища механізм забезпечення технічними ресурсами сільськогосподарських товаровиробників не був належним чином врегульований. Це й привело до спаду технічного потенціалу сільгоспідприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Парк тракторів, зернозбиральних комбайнів та вантажних автомобілів сільськогосподарських підприємств Житомирської області, шт.

Технічний засіб	Роки					2010р. у % до 1990р.
	1990	1995	2000	2005	2010	
Трактори	18358	-	12129	8769	4335	23,9
Зернозбиральні комбайни	5236	-	3325	2428	1215	23,2
Вантажні автомобілі	20972	12075	9322	6332	3333	15,8

Аналіз таблиці свідчить про значне послаблення технічного потенціалу сільськогосподарських підприємств. За двадцять років число тракторів зменшилось в 4,2 рази, зернозбиральних комбайнів у – 4,3 рази, вантажних автомобілів у – 6,3 рази.

Навантаження на 1 трактор збільшилося з 69,9 га ріллі в 1990р. до 163,9 га в 2010р. або в 2,3 рази, а на 1 зернозбиральний комбайн – з 96,7 га зернових культур у 1990р. до 313,7 га в 2010р. або в 3,2 рази.

При такому навантаженні на машинно-тракторний та автомобільний парк, із врахуванням його технічного стану, є проблематично забезпечити виконання в оптимальні агротехнічні терміни польових механізованих робіт у сільгоспідприємствах і надавати платні послуги господарствам населення.

Нині має місце негативна динаміка відновлення технічного потенціалу сільськогосподарських підприємств відсутні. Аналіз руху сільськогосподарської техніки в області у 2005р. показує, що до господарств надійшло 463 трактори всіх марок, а вибуло 956 тракторів або в 2 рази більше. Негативна тенденція відновлення технічного потенціалу продовжувалися і в 2010р. – надійшло – 156 тракторів, вибуло – 303 трактори. Аналогічна тенденція спаду відновлення автопарку, зернозбиральних і інших комбайнів, сільськогосподарських робочих машин і фермерського обладнання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати дослідження проблеми свідчать про об'єктивну необхідність загальмувати спад оновлення МТП, стабілізувати технічний потенціал сільгоспідприємств і поступово нарощувати технічні ресурси сільгоспвиробників. Аграрний сектор потребує нарощування енергетичних потужностей сільськогосподарських підприємств. Подальші дослідження будуть спрямовані на виявлення джерел інвестування відновлення технічного потенціалу сільгоспідприємств.

Використані джерела інформації

1. Вергун М. Г. Підвищувати ефективність використання земельних, трудових і технічних ресурсів села / М. Г. Вергун // Економіка АПК. – 2008. – № 1 – С. 31-38.
2. Олійник О. В. Державна підтримка матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств / О. В. Олійник, Т. В. Калашнікова // Економіка АПК. – 2012. – № 7. – С. 95-100.
3. Підлісецький Г. М. Напрями наукових досліджень проблем відновлення основних засобів сільського господарства / Г. М. Підлісецький, М. М. Могилова // Економіка АПК. – 2011. – № 7. – С. 76-80.
4. Статистичний щорічник Житомирської області за 2011р. / Держкомстат України; Гол. упр-ня статистики в Житомир. обл. – Житомир, 2012. – С. 97.
5. Комплексна програма розвитку сільського господарства Житомирської області у 2009-2010р.р. та на період до 2015 року. – Житомир: Рута, 2009. – 304с..
6. Котелянець В. І. Транспортний фактор в АПК / В. І. Котелянець. – К.: УАЕ, 1999. – 28с.